

Posudek oponenta práce

SELECKÝ, Erik. *Vplyv informačno-komunikačných technológií na rozvoj edukácie seniorov*. Banská Bystrica, 2019. 105 s., 2 přílohy. Rigorózní práce (PhDr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra andragogiky a personálního řízení. Konzultant práce: PhDr. Michal Šerák, Ph.D.

1. Obsah a struktura práce

Dostává se mi k posouzení práce, která se teoreticky a prakticky zaobírá otázkou edukace stárnoucího člověka. Jsem toho názoru, že takto orientovaných prací je stále málo a každá dobrá může ozřejmit vývojové tendence v této oblasti. To i proto, že období stáří a proces stárnutí jsou často vnímány jako „období ztrát“. V oblasti vzdělávání a aktivizace seniorů je velmi komplikujícím faktem i skutečnost, že se aktualizuje nejen náhled na význam období senia pro jednotlivce i společnost, ale i proměny generačních dispozic, tj. dispozic, které si do stáří přinášíme. Těmi jsou především znalosti, dovednosti, návyky a samotné kompetence. Jedním z výjimečných témat je i význam informačních technologií v životě seniora. Jsem tedy velmi rád, že hodnocená práce odráží problematiku informačních technologií v kontextu potřeb a edukace stárnoucích generací. Toto zaměření je ostatně zřejmé z hypotéz, které autor předkládá.

Na stranu jednu bychom mohli konstatovat, že se jedná o popis něčeho v celku očekávatelného, na stranu druhou může i potvrzení vývojového směru či trendu vést k aktualizaci současného poznání.

Práce je v zásadě rozdělena na část teoretického zázemí a část praktického výzkumu. Teorie zcela přirozeně vychází z tematiky stáří a stárnutí v kontextu vzdělávání, následně je rozpracována problematika informačních technologií. Výzkumné šetření pak tvoří cca polovinu rozsahu práce.

2. Odborná úroveň

Jak již bylo výše řečeno, období stáří a stárnutí je konvenčně označováno jako „období ztrát“. Autorova práce umožňuje nahlédnout do stávajícího stavu eLearningového vzdělávání seniorů na Slovensku, dílem ve srovnání se světem.

Klíčovou, částečně však podceněnou, se mi jeví část 2. I přesto, že se jedná o teoretické zázemí výzkumného šetření, autor bohužel více a konkrétně nespecifikuje edukační zvláštnosti seniorů a to jak z pohledu vývojové psychologie, tak i z pohledu psychologie kognitivní. Ukázalo by se totiž, že např. i informační technologie mají své limity, resp. zda mohou suplovat či doplňovat úbytek poznávacích schopností, zužování životního teritoria seniorů (včetně úbytku sociálních a komunikačních příležitostí). Autor by tímto přístupem taktéž prokázal svou schopnost překročit organizačně schématické uvažování k přesahovému tématu proměny poznávacích schopností člověka. V zásadě nadbytečné se mi jeví ukázky eLearningových nástrojů (Moodle, Mooc). Namísto toho bych přivítal např. skromný historický exkurz distančního vzdělávání jako příklad domácí tradice.

Mám-li však v úhrnu teoretické zázemí zhodnotit, jedná se o zdařilý kompilát dobře volených zdrojů, který poukazuje na autorovu schopnost solidně zpracovat vybraná témata. Na úrovni rigorózní práce se mi některá z nich jeví jako nadbytečná. Snad věc autorského přístupu.

Výzkumné šetření se zaměřuje na dosažení řady výzkumných cílů, které autor předkládá na s. 43. V charakteristice výzkumu používá cíle výzkumu, výzkumné otázky a hypotézy. Nezdá se mi, že by cíle, otázky a hypotézy společně „komunikovaly“, tj. byly ve vzájemné vazbě. Ne zcela homogenní

se mi jeví hypotézy s cíli výzkumu. Na tomto místě je zapotřebí vznést hned několik otázek: jak souvisí teoretické zázemí práce s cíli a hypotézami? Jeví se mi, že i v tomto místě „teorie a praxe“ společně nekomunikují, obsahově nesouzní. Velmi zřetelně se nabízí otázka, zda se autor zaobírá informačními technologiemi jako nástrojem edukace (prostředek didaktizace tématu či nástroj komunikace) nebo jako cílem ve smyslu osvojení si konkrétních dovedností a kompetencí? Z charakteristiky výzkumných cílů to na první pohled není zřejmé. Prosím o komentář při obhajobě práce. Ve vztahu k teoretické části se mi jeví ne zcela jasné dotazování se na „sociálních sítí“. O sociálních sítích dosud pojednáno nebylo, přesto výzkumné šetření směřuje převážně tímto směrem. Taktéž prosím o komentář a objasnění. Design výzkumu pak sestává z řady výzkumných metod. Osobně vždy s jistou nedůvěrou nahlížím na tak složitý proces výzkumu, a to i proto, že vzájemné propojení odlišných metodologicky charakteristických dat bývá velmi komplikované. Často dochází k propojování několika „malých výzkumů“. Méně bývá více.

Když odhlédneme od pečlivého popisu zkoumané skupiny seniorů, zcela mimo teoretickou část se autor zaobírá problémem sociálních sítí (viz výše). Ano, z části takové šetření může být objasňující ve věci informační gramotnosti seniorů, ale ve vztahu k jejich vzdělávání se v zásadě ničeho nedozvídáme.

Zajímavé jsou však výpovědi lektorů UTV – Zvolen. Tuto část výzkumu považuji za úspěšně objasňující, byť se jedná o velmi subjektivní výpovědi, z části hodnotící vlastní práci.

Když bych měl z určitého nadhledu hodnotit předloženou rigorózní práci, pak musím konstatovat, že se mi jeví jako nenaplněné očekávání. Pokud jsem v souvislosti s výběrem tématu vyzdvihl příležitost popsat vývojové tendence v oblasti vzdělávání seniorů, má představa se nenaplnila. Nemohu ani v zásadě kladně hodnotit, zda autor dosáhl cílů, protože nevím, zda a jak na informační technologie nahlíží (nástroj vs. prostředek). O obsahovém rozporu mezi teoretickou a praktickou částí jsem pojednal výše.

3. Práce s literaturou

Jak již bylo výše uvedeno, autor velmi obstojně pracuje s literaturou a dalšími zdroji.

4. Grafické zpracování

Grafické zpracování a samotná úprava hodnoceného textu jsou bez zásadních pochybení.

5. Jazyková úroveň

Sémantické a stylistické provedení práce je odpovídající.

6. Podněty k rozpravě

Viz výše v textu posouzení.

7. Závěrečné hodnocení práce

Závěrem: má-li téma potenciál ukázat informační technologie ve světě vzdělávání seniorů, pak by mělo být (a) jasně řečeno, jaký smysl využití takových technologií v edukaci má, tj. mělo by být sděleno, jestli informační technologie jsou prostředkem k omezení důsledků „ztrát“, které stáří přináší. (b) Pokud jsou informační technologie vzaty jako nástroj učení se (příp. aktivizace), jejich objasňování v životě seniorů by mělo být zcela odlišné od (a).

Předloženou práci doporučuji k obhajobě s klasifikací **dobře**.

V Praze 29. 10. 2019

doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.